

OPONENTSKÝ POSUDEK
na habilitační práci JUDr. Ingrid Galovcové, Ph. D.
„Vazba v trestním řízení“

I. Úvodem

Na základě usnesení komise pro habilitační řízení JUDr. Ingrid Galovcové, Ph. D., jsem byl dne 16. července 2020 jmenován oponentem její habilitační práce Vazba v trestním řízení. Na základě předložené habilitační práce a jejího prostudování podávám následující posudek.

II. Formální a obsahové náležitosti

Předložená habilitační práce je zasvěceným pojednáním o institutu vazby, který je tradičním institutem trestního práva procesního jak v právních řádech kontinentálního (reformovaného inkvizičního), tak i anglo-amerického (common law, adversárního typu). Vazba je procesní institut, který z povahy věci výrazně zasahuje do základních práv a svobod obviněného (jeho osobní svobody), přičemž k tomu zásahu dochází v momentu, kdy o jeho vině nebylo zpravidla rozhodnuto a vazba je tak realizována vůči osobě, které svědčí benefity vyplývající z presumpce nevinny. Jen pro úplnost lze dodat, že český trestní řád spojuje „konec“ presumpce nevinny s okamžikem „pravomocného odsuzujícího rozsudku soudu“, což je vyjádření v evropském kontextu nejpřísnější a nevyšší. Vazba v trestním řízení tak představuje institut výjimečné povahy, který lze uplatnit jen v souladu s respektováním principu *ultima ratio*.

Předložená habilitační práce se zabývá otázkou respektování výjimečnosti ukládání vazby nejen z hlediska zákonné právní úpravy podmínek jejího ukládání, ale přístupu rozhodovací praxe vrcholných soudů (zejména Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR). Autorka nahlíží na institut vazby a jeho právní úpravu v českém trestním řádu i optikou mezinárodních standardů a požadavků vyplývajících z principu spravedlivého procesu. Současně poukazuje na problematické aspekty současné české právní úpravy a zamýšlí se, zda a v jaké míře jsou nutné legislativní změny.

V kapitole první „Vazba a její význam v trestním řízení“ postupně pojednává o institutu vazby a jeho využívání v trestním procesu, dále o historickém vývoji, využití vazby v relaci ke stavu vězeňské populace ve výkonu vazby.

Kapitola druhá „Vazba jako zásah do základních práv a svobod jednotlivce“ má zřejmou nejen ústavněprávní, ale i mezinárodní (evropskou) dimenzi problematiky. Nejprve je pojednáno o ústavněprávních zárukách práva na osobní svobodu (analýza ústavního pořádku - zejména Listiny základních práv a svobod), dále problematiku vazby a rozhodování konfrontuje s jednou ze základních zásad trestního řízení, kterou je zásada presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu, čl. 40 odst. 2 Listiny, čl. 6 odst. 2 Úmluvy a čl. 48 odst. 1 Listiny základních práv EU).

Zhodnocen je zde i význam praxe Evropského soudu pro lidská práva pro interpretaci zákonných předpokladů aplikace institutu vazby. Evropský kontext je pak též pojednáním o vlivu legislativy EU na vnitrostátní úpravu vazby - vedle předestření rozhodovací praxe Soudního dvora EU je zde pojednáno o tzv. Zelené knize o vazbě.

Kapitoly první a druhá jsou introdukční a konstituční. Bylo by jistě možné tyto kapitoly podrobněji rozpracovat (např. podrobnější kazuistikou rozhodovací praxe ESLP, ke které by autorka zaujala i své stanovisko), nicméně i přesto dává tento text jasnou představu o ústavním a evropském rámci problematiky.

Předmětem kapitoly třetí jsou „Materiální vazební právo a problémy aplikační praxe“. V této části postupně rozebírá otázku důvodnosti trestního stíhání, jednotlivé důvody vazby dle § 67 tr. řádu (útěkovou, koluzní a předstižnou); na straně jedné, okolnosti, které vylučují vazbu, a na straně druhé pak kvalifikované důvody vazby, jakož ochranu poškozeného jako důvod vazby.

Kapitola čtvrtá „Vazba jako institut ultima ratio“, vyjadřující subsidiaritu tohoto krajního opatření, pojednává především o možnostech nahrazení vazby jiným institutem. Jedná se o záruku zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, slibem obviněného, dohledem probačního úředníka, předběžným opatřením a peněžitou zárukou (kaucí). Pojednáno je i o zákazu vycestování, elektronickém monitoringu (tzv. náramky), nahrazení vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby. Je zde shrnuto i využívání institutů nahrazujících vazbu v aplikační praxi. Kapitola je zakončena pojednáním o obligatorní vazbě.

Pátá kapitola je zasvěceným pojednáním o formálních předpokladech vazby. Předně je pojednáno o rozhodování o vazbě - to zahrnuje širokou škálu dílčích aspektů, jimiž jsou orgány rozhodující o vazbě, rozhodnutí o vzetí do vazby, rozhodnutí o změně vazebních důvodů a o dalším trvání vazby a rozhodnutí o žádosti obviněného o propuštění. Zařazeno je i

pojednání o vazebním zasedání, což je další forma zasedání soudu vedle hlavního líčení, veřejného zasedání a neveřejného zasedání. Věnuje se též otázce opravného prostředku - stížnosti - proti usnesení o vazbě. Závěr této kapitoly pak patří otázce maximální doby trvání vazby, kde se zaměřila na vliv změny právní kvalifikace na celkovou dobu trvání vazby, maximální doby koluzní vazby a otázku přiměřenosti celkové doby trvání vazby.

Prospektivní kapitolou je kapitola šestá, která se zamýšlí nad vazbou v moderním trestním procesu (konfrontace principů moderního trestního řízení a vazby) a nad některými návrhy *de lege ferenda*.

Závěr práce je pak syntézou závěrů a shrnutím nejdůležitějších zjištění.

Konstatuji, že předložená habilitační práce je zdařilým a zasvěceným pojednáním o problematice vazby. V práci jsou využity všechny metody vědecké práce - je zastoupena analýza a deskripce (v práci výrazně převažuje analýza nad deskripcí), historický a komparativní výklad. Institut vazby je vhodně a vyváženě zkoumán z hlediska doktrinárního, normativního (*de lege lata et de lege ferenda*) a judiciálního. Za drobný nedostatek považuji skutečnost, že se autorka vyhnula podrobnějšímu zkoumání jednotlivých vazeb upravených v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (jehož materie byla dlouhou řadu let součástí trestního řádu), tak i problematice vykonávacího řízení, pak by se nesporně jednalo o komplexní a ucelené zpracování tématu. Pochvalu si však zaslouží ambiciózní přístup stran konfrontace stávající právní úpravy s mezinárodními požadavky. Je to důležité i z hlediska koncepce nového trestního řádu, neboť zde je několik otázek kardinálního charakteru této koncepce - jaký trestní řád máme, mít můžeme, mít musíme a mít chceme. Některé autorčiny úvahy *de lege lata* dávají na tyto otázky jasné odpovědi a korespondují se skutečností, že stávající a mnohokrát novelizovaný trestní řád z roku 1961 platí bezmála šedesát let. Současně platí, že není-li dostatečně znám stav *de lege lata* (jaký trestní řád máme), těžko můžeme seriózně uvažovat o úvahách *de lege ferenda*.

Práce má jednak retrospektivní charakter (sumarizuje dosavadní stav poznání od vydání poslední ucelenější monografie JUDr. Růžičky o vazbě z roku 2005), tak prospektivní charakter (zamýšlí se nad problematikou i do budoucna). Silnou stránkou práce je zdařilá konfrontace mezinárodních standardů a platné právní úpravy. Byl tak naplněn hlavní cíl práce, který si autorka v úvodu práce vytknula.

Práce byla vypracována na základě dostatečně širokého okruhu pramenů (komentáře, odborné monografie, judikatura, odborné články), na které navazuje, sumarizuje ty podstatné a současně přináší i některé nové poznatky.

III. Závěry, doporučení a otázky

Předložená habilitační práce JUDr. Ingrid Galovcové, Ph. D., podle mého názoru splňuje veškeré formální i obsahové požadavky kladené na tento typ kvalifikační (habilitační práce) v oboru Trestní právo, kriminologie a kriminalistika.

Z obsahu výsledku kontroly originality habilitační práce systémem TURNITIN (ze zprávy o původnosti, resp. hlavních použitých zdrojů) vyplývá, že jde jednoznačně o práci originální a původní. Citace jsou provedeny řádně a dle citačních norem. Práce není kompilátem či plagiátem jiných prací. Zevrubnou kontrolou jsem nezjistil žádné závadové jednání, které by se jakkoliv přičilo etickým normám při zpracování kvalifikačních prací.

V rámci projednání její žádosti o jmenování docentkou (habilitační přednášky), nechť autorka:

1/ představí své návrhy de lege ferenda, které mohou být využitelné v rámci rekonstrukce trestního práva procesního (trestního řádu),

2/ vyjádří se ke kontradiktornosti vazebního zasedání (resp. rozhodování o vazbě).

V případě úspěšné obhajoby navrhuji, aby byl JUDr. Ingrid Galovcové, Ph. D., a to i s přihlédnutím k její dosavadní vědecko-pedagogické práci, udělen titul docent v oboru Trestní právo, kriminologie a kriminalistika.

V Praze dne 7. září 2020

JUDr. Jan Sváček